

Како безбедно користити алате вештачке интелигенције?

Америчка непрофитна организација Национална алијанса за сајбер безбедност (NCA) у сарадњи са компанијом Сајбнет (CybNet) спровела је истраживање међу више од 6.500 испитаника у седам земаља. Резултати су открили озбиљан јаз између популарности вештачке интелигенције и свести о њеним безбедносним импликацијама.

Резултати показују да 65% испитаника свакодневно користи алате вештачке интелигенције. Међутим, 58% испитаника је изјавило да никада нису учествовали у формалној обуци о томе како безбедно користити ове технологије. Другим речима, већина људи користи моћне системе вештачке интелигенције без разумевања њених потенцијалних ризика. Забрињавајуће је да је 43% испитаника признало да у разговорима са алатима вештачке интелигенције дели осетљиве информације. Резултати су показали да људи брже прихватају вештачку интелигенцију у личном и професионалном животу него што се едукују о њеним ризицима.

Алати вештачке интелигенције убрзано су ушли у образовање и рад са младима. Едукатори их користе за припрему наставних материјала, осмишљавање различитих активности, персонализацију учења и подршку у оцењивању, административним задацима. У оквиру пројекта „Будућност образовања уз вештачку интелигенцију“, реализованог уз подршку програма Еразмус+, посебну пажњу посветили смо питању безбедне и одговорне употребе ових алата. Због тога је важно говорити не само о потенцијалима, већ и о ризицима које има примена вештачка интелигенција у образовном контексту.

Један од најзначајнијих изазова односи се на заштиту података и приватност. Вештачка интелигенција функционише тако што обрађује унети садржај, а у многим случајевима ти подаци могу бити даље коришћени за унапређење система. Због тога је од кључне важности да се у ВИ алате никада не унесе лични подаци ученика, полазника обука или сарадника. Имена, контакт подаци, информације о здравственом статусу ученика или било који други осетљиви подаци морају остати ван ових система. Такође се препоручује коришћење анонимних или измишљених примера, како би се истовремено очувала безбедност и остварио образовни циљ.

Поред приватности, важно је разумети да вештачка интелигенција није непогрешив извор знања. Иако често делује уверљиво, алати вештачке интелигенције могу генерисати нетачне, застареле или чак потпуно измишљене информације. Због тога је критичко размишљање једна од кључних компетенција које едукатори треба да развијају код себе и код оних које обучавају. Садржај добијен уз помоћ алата вештачке интелигенције увек треба проверити у релевантним и поузданим изворима, а алате пре свега посматрати као подршку, а не као ауторитет. У образовном процесу ово

може бити добра полазна тачка за разговор о критичком мишљењу, медијској и дигиталној писмености.

Још један важан аспект безбедне употребе односи се на пристрасност и етичка питања. Алати вештачке интелигенције уче из великих количина података који одражавају постојеће друштвене обрасце. То значи да резултати, које добијамо, могу садржати родне, културне или социјалне пристрасности. Улога едукатора је да ову тему отвори и учини видљивом, да подстакне анализу и разговор, као и да покаже како начин формулисања питања утиче на добијене одговоре. На тај начин алати вештачке интелигенције постају средство за учење о етици, а не извор некритички прихваћених садржаја.

Питање ауторских права такође заслужује посебну пажњу. Садржај који генерише вештачка интелигенција није у потпуности ауторско дело корисника, нити је увек јасно на чему је заснован. Због тога је важно транспарентно наводити када је неки текст, идеја или материјал настао уз помоћ алата вештачке интелигенције. У образовању је посебно важно нагласити да вештачка интелигенција не замењује креативни и интелектуални рад, већ га може подржати. Одговорност за коначни садржај увек остаје на човеку.

Безбедносни ризици постоје и у домену сајбер-безбедности. Генерисани текстови могу бити злоупотребљени за фишинг поруке, обмане или ширење дезинформација. Зато је важно развијати опрез и дигиталну пажњу, посебно код младих и мање искусних корисника. Обуке о вештачкој интелигенцији треба да обухвате и препознавање потенцијално штетних садржаја, као и основне принципе безбедног понашања на интернету.

На крају, можда најважнија тема је педагошка одговорност. Начин на који едукатори користе вештачку интелигенцију шаље снажну поруку онима које обучавају. Ако се алати вештачке интелигенције користе промишљено, транспарентно и у функцији учења, они могу значајно обогатити образовни процес. Ако се, међутим, користе као пречица или замена за размишљање, постоји ризик да ослаби развој кључних вештина ученика. Зато је важно јасно објаснити ученицима зашто и како се алати користе, као и подстицати ученичку рефлексiju о њиховим предностима и ограничењима.

Безбедна употреба алата вештачке интелигенције није питање забране или страха од технологије, већ питање знања, одговорности и свести. Едукатори који обучавају друге имају посебно важну улогу у том процесу. Кроз свој пример и приступ, они могу допринети да вештачка интелигенција постане користан, етичан и безбедан савезник у образовању и раду са младима.

Напомена о одрицању од одговорности: Пројекат “Будућност образовања уз вештачку интелигенцију” 2024-1-RS01-KA122-ADU-000230844 је финансиран уз подршку Европске комисије. Овај вебинар одражава само ставове аутора и Комисија не може бити одговорна за било какву употребу информација садржаних у њој.